

Les 3

Brazilië

<u>Duur</u>	50'	<u>Vakken</u>	Levensbeschouwelijke vakken Burgerschap PAV Aardrijkskunde
<u>Werkvormen</u>	Klasdiscussie Klasgesprek	<u>Materiaal</u>	Bord Kaartjes Timer
<u>Bijlagen</u>	3.1 – Kaartjes Stellingen 3.2 – PPT Stellingen		

Doelstellingen

Lesdoelstellingen

- De leerlingen leren over de Braziliaanse context.
- De leerlingen leren de context van een casus analyseren.
- De leerlingen leren hoe jongeren elders in de wereld op een constructieve manier opkomen voor hun rechten en raken hierdoor geïnspireerd.

Vakoverschrijdende eindtermen

Gemeenschappelijke Stam

- De leerlingen engageren zich spontaan.
- De leerlingen zijn bekwaam om alternatieven af te wegen en een bewuste keuze te maken.
- De leerlingen kunnen onderwerpen benaderen vanuit verschillende invalshoeken.

17. De leerlingen toetsen de eigen mening over maatschappelijke gebeurtenissen en trends aan verschillende standpunten.

Context 3: Sociorelationele ontwikkeling

9. De leerlingen zoeken naar constructieve oplossingen voor conflicten.

Context 5: Politiek-juridische samenleving

3. De leerlingen tonen het belang en dynamisch karakter aan van mensen- en kinderrechten.

4. De leerlingen zetten zich actief en opbouwend in voor de eigen rechten en die van anderen.

Context 7: Socioculturele samenleving

1. Beschrijven de dynamiek in leef- en omgangsgewoonten, opinies, waarden en normen in eigen en andere sociale en culturele groepen.

2. De leerlingen gaan constructief om met verschillen tussen mensen en levensopvattingen.

5. Geven voorbeelden van de potentieel constructieve en destructieve rol van conflicten.

Duiding voor de leerkracht

Deze les biedt een introductie op de algemene Braziliaanse context. De leerlingen raken vertrouwd met algemene informatie over Brazilië door middel van stellingen om vervolgens de denkoefening te maken hoe zij zouden reageren op ongelijkheden. Vervolgens wordt de link gelegd met de visie van Paulo Freire die onderwijs benadert als een instrument om ongelijkheden te bestrijden in de samenleving.

KIYO werkt in Brazilië samen met de organisatie SER, in Rio de Janeiro, Brazilië. SER is de afkorting van de zin *Se Essa Rua Fosse Minha*. Dit is Portugees en wordt letterlijk vertaald als 'Als dit mijn straat was'.

Brazilië kampt met een grote ongelijke toegang tot onderwijs en een groot verschil in kwaliteit van het onderwijs dat aangeboden wordt. Het onderwijssysteem in Brazilië bestaat uit private en publieke instituties. De laatste jaren is er een privatiseringstendens waardoor jongeren uit kwetsbare buurten, de favela's met de bijkomende slechte levensomstandigheden, minder mogelijkheden hebben om zich te ontwikkelen. Er zijn steeds minder publieke scholen en dit komt ook de kwaliteit van het aangeboden onderwijs niet ten goede.

In het grootstedelijke gebied Rio de Janeiro leven ruim 5 miljoen mensen in armoede. In de periferie is de grootste concentratie van favela's te vinden waar een groot gebrek aan sociale investeringen tot grote uitsluiting en blijvende armoede leidt.

Wat betekent dit nu concreet voor deze jongeren? Hun levensomstandigheden zijn minimaal (geen stromend water, dak is gemaakt uit golfplaten,...) en ze hebben minder kans op een opleiding. Daardoor hebben ze ook minder kansen op de arbeidsmarkt. Ze vinden vaak geen werk, en als ze iets vinden ligt hun loon erg laag. Ze slagen er niet in om hun positie in de samenleving te veranderen, om te vechten tegen de ongelijkheden en de vicieuze cirkel van armoede te doorbreken.

De voorstad São João de Meriti, waar het circus van SER is gevestigd, bevindt zich met 600.000 inwoners bij de tien armste steden van Brazilië. Doordat er onvoldoende scholen zijn en geen enkel vrijetijdscentrum voor de jeugd krijgen kinderen en jongeren nauwelijks doorgroeikansen. Zo vallen ze vaak ten prooi aan de drugmafia die hen aanwerft voor hand- en spanwerk of tot consumptie van verdovende middelen brengt.

Deze situatie leidt tot een van de hoogste overlijdensgraden van minderjarigen en vraagt om dringende sociale veranderingen. Om maatschappelijke en culturele integratie van deze uitgesloten jongeren te faciliteren startte SER met circustenten op te trekken in de armste buurten (S.J. de Meriti en favela's Zuidzone Rio de Janeiro) die een opvoedend dagprogramma aanbieden en kinderen en jongeren nieuwe kansen bieden.

SER wil strijden tegen ongelijkheid en de vicieuze cirkel van armoede doorbreken. Via de sociale circusmethodologie laten ze jongeren groeien tot jonge leiders. Zij brengen als culturele ambassadeurs hun artistieke en sociaal geëngageerde boodschappen over jongerenparticipatie naar de buitenwereld. SER empowert zo jongeren die doorgaans uitgesloten blijven.

SER werkt via drie pijlers:

1. Een **scholenwerking** waarbij informeel onderwijs wordt aangeboden voor jongeren die het risico lopen om op straat terecht te komen.

2. Een **circuswerking** waarbij jongeren meer over hun rechten te weten komen. Zo leren ze belangrijke vaardigheden zoals zelfexpressie. Ze debatteren over thema's die hen aanbelangen: sociale uitbuiting, racisme, gender,... . Vervolgens brengen ze deze boodschap op een artistieke manier tot uiting naar het grote publiek toe. Hiervoor specialiseren jongeren zich in circustechnieken.
3. **Beleidsbeïnvloeding** door jongeren, waarbij zij verantwoordelijkheid opnemen in campagnes en jeugdleden, om hun rechten actief te verdedigen.

Presentatievideo SER

<https://www.youtube.com/watch?v=3tGT4EXGQHA&t=21s>

Achtergrondinformatie filmpje Candelária-mars

In 1993 wordt Rio de Janeiro opgeschrikt. Enkele jongeren sliepen buiten de Candelária-kerk toen de politie op hen begon te schieten. Acht dakloze mensen, waaronder zes jongeren werden vermoord. Over de exacte aanleiding voor dit drama wordt nog steeds gediscussieerd. Een bron zegt dat de politie drugs aan het dealen was en werd geholpen door enkele jongeren. Een andere bron zag de jongeren een steen gooien op de politiewagen. Van deze nacht zijn er enkele overlevenden. Zeven beklaagden werden vervolgd voor de moord waaronder drie politieagenten. Eén beklaagde werd vermoord tijdens het proces. De drie die werden veroordeeld, zijn al uit de gevangenis. Twee van hen werden bevrijd voor hun strafeinde.¹

Het filmpje van de Candelária-mars vind je hier:

<https://www.youtube.com/watch?v=04Z5Lrjfvwg&t=5s>

Achtergrondinformatie conflict-sociologische aanpak en Paulo Freire

De leerlingen worden erop gewezen dat er verschillende stromingen zijn die de relatie tussen onderwijs en de brede samenleving omschrijven. In Brazilië werken ze vaak met de conflict-sociologische aanpak. Onderwijs heeft hier als doel om de leerlingen bewust te maken van ongelijkheden en conflicten in de maatschappij.

De Braziliaanse onderwijshervormer Paulo Freire vond onderwijs dé plaats om na te denken over deze ongelijkheden. Hij stelt dat een school een dubbele functie heeft. In de eerste plaats dient de school te werken aan **bewustwording** en in de tweede plaats dient de school de studenten de **tools te geven** om hun eigen toekomst, maar ook de toekomstige samenleving te veranderen.

Deze visie is in Brazilië erg aanwezig als gevolg van hun koloniaal verleden en hun rol in de trans-Atlantische slavenhandel. De kolonialen deden er alles aan om te voorkomen dat de gekoloniseerde bevolking en de slaven bewust gemaakt werden van de ongelijkheid, onder het motto 'kennis is macht'.

¹ Welle, D. (2018, July 23). Brazil's gradual genocide. DW.COM. Retrieved from <https://www.dw.com>

De visie van Paulo Freire gaat hier tegenin en zet in op empowerment van minderheidsgroepen en benadeelde jeugd. Er wordt voornamelijk gewerkt rond het wegwerken van ongelijkheden die onder de huidige politiek alleen maar zijn toegenomen. De visie van Paulo Freire ligt ten grondslag aan de sociale circusmethodologie van SER.

Deel I – Inleiding

Duur: 20'

Je leidt de les in met enkele stellingen over de Braziliaanse context. Hierbij zijn er enkele mogelijkheden:

- Je kan de klas onderverdelen in groepjes en per groepje de kaartjes met de stellingen (5 of 10) voorzien. De leerlingen schrijven hun antwoord op. Nadien kunnen ze de achtergrondinformatie lezen en er enkele minuten over discussiëren. Erna kan er terug gekoppeld worden naar de klas om samen enkele discussievragen te overlopen.
- Je kan de stellingen (5 of 10) klassikaal overlopen en de leerlingen de vinger laten opsteken of ze denken dat de stelling waar is. Vervolgens kan je kort even discussiëren over wat de leerlingen al wisten en wat hen verrast heeft.

Bijlage 1: kaartjes

Discussievragen:

- 1) Wat wist je al?
- 2) Wat verbaasde je? Waarom?

Deel II – filmpje Candelária-mars en eigen context

Duur: 30'

Je leidt het filmpje van de Candelária-mars in door te zeggen dat het zich afspeelt in Rio de Janeiro en je geeft de leerlingen de opdracht om goed op te letten wat er gebeurt.

Het filmpje van de Candelária-mars vind je hier:

<https://www.youtube.com/watch?v=04Z5Lrjfvwg&t=5s>

Na het filmpje stel je de leerlingen enkele vragen. Na een vraag mogen ze telkens per twee kort discussiëren waarna je terugkoppelt naar de hele klasgroep. De vragen zijn:

- Wat gebeurt er hier?
- Welke ongelijkheden komen aan bod?
- Welke doelgroepen worden hier geïdëntificeerd? En door wie?
- Hoe laten jongeren van zich horen? Vind je dit een goede manier?
- Hoe zou je zelf reageren?
- Welke vormen van protesten ken je zelf?

Indien er onduidelijkheden zijn, kan je de informatie delen die *bij duiding voor de leerkracht* staat.

Vervolgens wordt de denkoefening gemaakt omtrent de eigen context. Er wordt aan de leerlingen de volgende vragen gesteld:

- Welke ongelijkheden ken je?
- Welke daarvan zien we ook in België terugkomen?
- Hoe merk je dat?
- Hoe komen jongeren in België op voor hun rechten?
- Ben je zelf al opgekomen voor jouw rechten?
- Waarom denk je dat het belangrijk is om bewust te zijn van jouw rechten?
 - Hier kan je de link leggen naar de filosofie van Paulo Freire, en met name dat het belang van de kennis en inzicht in de eigen levenssituatie om tot verandering te komen (zie 'duiding voor de leerkracht').

Tenslotte krijgen de leerlingen de uitleg over de organisatie SER, de partnerorganisatie van KIYO die door de YOUCA Action Day zal ondersteund worden:

Hieronder staat een kort overzicht, maar dit kan altijd aangevuld worden met de achtergrondinformatie bij *duiding voor de leerkracht*.

- **Wat:** Se Essa Rua Fosse Minha (SER), letterlijk vertaald 'Als dit mijn straat was'.
- **Wie:** voor en door jongeren
- **Waar:** Rio de Janeiro, Brazilië
- **Waarom:** ongelijke toegang tot onderwijs, doorbreken vicieuze cirkel van geweld
- **Hoe:**
 - 1) Een **scholenwerking** waarbij informeel onderwijs wordt aangeboden voor jongeren die het risico lopen om op straat terecht te komen.

- 2) Een **circuswerking** waarbij jongeren meer over hun rechten te weten komen. Zo leren ze belangrijke vaardigheden zoals zelfexpressie. Ze debatteren over thema's die hen aanbelangen: sociale uitbuiting, racisme, gender,... . Vervolgens brengen ze deze boodschap op een artistieke manier tot uiting naar het grote publiek toe. Hiervoor specialiseren jongeren zich in circustechnieken.
- 3) **Beleidsbeïnvloeding** door jongeren, waarbij zij verantwoordelijkheid opnemen in campagnes en jeugdreden, om hun rechten actief te verdedigen.

Discussievragen:

- 1) **Kennen jullie in België ook zo'n organisaties?**
- 2) **Wat doen zij?**
- 3) **Hebben jullie zelf al ervaring opgedaan bij zo'n organisaties**